

Безспорно нещата са по-сложни и по-дълбоки.

Съпоставими като поезия, като изкуство на словото, фолклорното и нефолклорното принадлежат към **различни** системи на културата. Богатството на народното отношение към Хаджи Димитър, особеното му място в националната култура се определя от „гледните точки“ на тези две системи.

В случая не е излишно едно уточнение на „втората гледна точка“, на фолклора. В най-общ смисъл тя изразява народното отношение към Хаджи Димитър и неговите сподвижници, но в конкретните за онова време форми на фолклорната традиция. Тази традиция обаче затова е традиция, защото носи в себе си и по-стари, понякога древни следи, и тръпките на едно обновление, което заслужава внимателна и достойна оценка.

Беше време, когато на фолклора ни от времето на Възраждането насам се гледаше така да се каже като на потъващо културно благо. Забравяше се, че възрожденските струи в битовата ни самоличност се избистрят във връзка с голяма част от хайдутите, с появата на смешника-мъдрец Хитър Петър с творбите за национално-освободителното движение на българите от Македония и Одринско. Това са само три върха, при това очертани според доволно остарялото виждане за фолклора като неписана литература. Но обърнем ли се към музикалния дял на фолклорната ни култура, ще доловим и раждането на нови вокални и инструментални явления, и по същество нова настройка на тези изяви на етничната ни култура.

Пак по онова време се изменя с посока чак към нашето време хорото на българина, дълбоко и цялостно се обновява битовата ни пластична култура и т.н.

Нахвърляйки съвсем огрубено картината на тези промени, не бива да забравяме културологичните функции на възрожденския град. Там постите-песенници, пред които върви с цигулката си Д. Чинтулов, създават нов тип художествена компетенция на обществото, оттам тръгват вълните на нови вкусове и предпочитания, които не зачертават фолклора, а водят до промяната му. Постепенно всичко, което се носи по силата на обичая и което се подаваше като опит да се улови в нишките на традицията новата действителност, се подвежда под знаменателя на националната култура.